

כּו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָטָה אֶת־יַדְךָ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁבוּ הַיָּם עַל־מִצְרַיִם עַל־רֶכְבּוֹ
וְעַל־פָּרָשָׁיו:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָטָה אֶת־יַדְךָ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁבוּ הַיָּם עַל־מִצְרַיִם עַל־רֶכְבּוֹ וְעַל־פָּרָשָׁיו:
וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה אָרִים יָת יָדְךָ עַל יַמָּא וַיִּתּוּבוּן מִיָּא עַל מִצְרָאִי עַל רְתִפְיָהוֹן וְעַל פָּרָשִׁיָהוֹן:

כּו וַיִּטֵּ מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לַפְּנֹת בְּקָר לְאִיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים לְקִרְאָתוֹ וַיִּנְעַר
יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם:

וַיִּטֵּ מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לַפְּנֹת בְּקָר לְאִיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים לְקִרְאָתוֹ וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם
בְּתוֹךְ הַיָּם:

וְאָרִים מֹשֶׁה יָת יְדִיָּה עַל יַמָּא וְתָב יַמָּא לְעַדָּן צַפְרָא לְתַקְפָּה וּמִצְרָאִי עָרְקִין לְקַדְמוֹתֶיהָ וְשָׁנִיק יי יָת
מִצְרָאִי בְּגוֹ יַמָּא:

כח וַיָּשָׁבוּ הַיָּם וַיִּכְסּוּ אֶת־הַרְכָּב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעָה * הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם
לְאִנְשָׁאָר בָּהֶם עַד־אַחֵר:

וַיָּשָׁבוּ הַיָּם וַיִּכְסּוּ אֶת־הַרְכָּב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעָה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לְאִנְשָׁאָר בָּהֶם
עַד־אַחֵר:

וְתָבוּ מִיָּא וַחֲפוּ יָת רְתִפְיָא וַיָּת פָּרָשִׁיא לְכָל מִשְׁרִית פְּרָעָה דְּעֵלוּ בְּתִרְיָהוֹן בַּיַּמָּא לָא אֲשַׁתָּאָר בְּהוֹן עַד
חַד:

כט וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַּיַּבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַיָּם לָהֶם חֲמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׁמָאלָם:

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַּיַּבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַיָּם לָהֶם חֲמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׁמָאלָם:

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַּיַּבְשָׁתָא בְּגוֹ יַמָּא וַיַּמָּא לְהוֹן שׁוֹרִין מִיַּמִּינֵיהוֹן וּמִסְמָאֲלֵיהוֹן:

רש"י

(כו) וַיָּשָׁבוּ הַיָּם, שְׁזָקוּפִים וְעוֹמְדִים כְּחֹמֶה יָשׁוּבוּ לְמִקּוּמָם וַיִּכְסּוּ עַל מִצְרַיִם:

(כז) לַפְּנֹת בְּקָר, לְעֵת שֶׁהַבְּקָר פּוֹנֶה לְבָא. לְאִיתָנוּ, לְתַקְפּוֹ הָרִאשׁוֹן. נָסִים לְקִרְאָתוֹ, שֶׁהָיוּ מְהֻמָּמִים וּמְטֻרְפִים וְרָצִין לְקִרְאָת
הַיָּם. וַיִּנְעַר ה', כְּאָדָם שֶׁמְנַעַר אֶת הַקְּדֵרָה וְהוֹפֵךְ הָעֲלִיּוֹן לְמַטָּה וְהַתְּחַתּוֹן לְמַעְלָה, כִּף הָיוּ עוֹלִין וַיּוֹרְדִין וּמִשְׁתַּבְּרִין בַּיָּם,
וְנָתַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָהֶם חַיּוּת, לְקַבֵּל הַיִּסּוּרִין. וַיִּנְעַר, וְשָׁנִיק, וְהוּא לְשׁוֹן טְרוּף בְּלִשׁוֹן אַרְמִי, וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּמִדְרָשִׁי
אַגְדָּה:

(כח) וַיִּכְסּוּ אֶת הַרְכָּב וּגּוֹ, לְכָל חֵיל פְּרָעָה, כִּף דְרָךְ הַמְקַרְאוֹת לְכַתֵּב לְמִ"ד יִתְרָה כְּמוֹ "לְכָל בְּלִיּוֹ תַעֲשֶׂה נַחֲשָׁת", וְכֵן:
"לְכָל בְּלִי הַמְשָׁפֵן" (שְׁמוֹת כו ט), "לְכָל עֲבוֹדָתוֹ" (בְּמִדְבָר ג כו), "וַיִּתְדוּתָם וַיִּמְתִּירָהֶם לְכָל כְּלִיָּהֶם" (בְּמִדְבָר ד לב), וְאִינָה אֵלָא תַקּוּן
לְשׁוֹן:

לְוַיֹּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפְּת הַיָּם:

וַיֹּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפְּת הַיָּם:
וּפְרָק יֵי בַיּוֹמָא הַהוּא יְת יִשְׂרָאֵל מִיַּד דְּמִצְרַיִם וַחֲזוּ יִשְׂרָאֵל יְת מִצְרַיִם מִיְתִין עַל כִּיף יַמָּא:

לֹא וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה וַיֹּאמְיִנוּ בַּיהוָה וּבַמֹּשֶׁה עַבְדּוֹ:

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה וַיֹּאמְיִנוּ בַּיהוָה וּבַמֹּשֶׁה עַבְדּוֹ:

וַחֲזָא יִשְׂרָאֵל יְת גְּבוּרְתָא יְדָא רַבְתָּא דִּי עַבְד יֵי בְּמִצְרַיִם וּדְחִילוּ עִמָּא מִן קָדָם יֵי וְהַמִּינּוּ בְּמִימְרָא דִּי וּבְנִבְיָאוֹת מֹשֶׁה עַבְדֵיהּ: פ

טו א אֹז יִשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־נָאֶה נָאֶה סוּם וּרְכָבוֹ רָמָה בַיָּם:

אֹז יִשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־נָאֶה נָאֶה סוּם וּרְכָבוֹ רָמָה בַיָּם:

בְּכֵן שַׁבַּח מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְת תּוֹשַׁבְחָתָא דְדָא קָדָם יֵי וַאֲמְרוּ לְמִימְרָא נְשַׁבַּח וְנוֹדָה קָדָם יֵי אַרִי אֶתְגָּאֵי עַל גּוֹתְנֵינָא וְגֵאוֹתָא דִּילֵיהּ הִיא סוּסֵיָא וּרְכָבֵיהּ רָמָא בַיָּמָא:

רשי"י

(ל) וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפְּת הַיָּם, שְׁפֻלְטֵן הַיָּם עַל שַׁפְּתוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: כָּשֶׁם שְׁאָנוּ עוֹלִים מִצַּד זֶה, כִּף הֵם עוֹלִין מִצַּד אַחַר רְחוּק מִמֶּנּוּ, וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵינוּ:

(לא) אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה, 'אֶת הַגְּבוּרָה הַגְּדוֹלָה' שֶׁעָשְׂתָה יְדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהִרְבֵּה לְשׁוֹנוֹת נוֹפְלִין עַל לְשׁוֹן יָד וְכֻלָּן לְשׁוֹן יָד מִמֶּשׁ הֵן, וְהַמְּפָרְשׁוֹ, 'תִּקַּן הַלְשׁוֹן אַחַר עֲנִין הַדְּבִיר:

(א) אֹז יִשִׁיר מֹשֶׁה, אֹז — כְּשִׁרְאָה הִנֵּס, עָלָה בְּלָבוֹ שׁ"יִשִׁיר שִׁירָה". וְכֵן: "אֹז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ", וְכֵן: "וּבֵית יַעֲשֶׂה לְבַת פְּרַעֲה" — חָשַׁב בְּלָבוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה לָּהּ. אַף כָּאן "יִשִׁיר" — אָמַר לוֹ לָבוֹ שֶׁיִּשִׁיר וְכֵן עָשָׂה — "וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לָּהּ". וְכֵן בִּיהוֹשֻׁעַ, כְּשִׁרְאָה הִנֵּס, אָמַר לוֹ לָבוֹ שֶׁיִּדְבֹר וְכֵן עָשָׂה. "וַיֹּאמְרוּ לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל". וְכֵן שִׁירַת הַבְּאֵר שֶׁפָּתַח בָּהּ: "אֹז יִשִׁיר יִשְׂרָאֵל", פָּרַשׁ אַחֲרָיו: "עָלִי בְּאֵר עֲנּוּ לָהּ". "אֹז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְמָה", פָּרְשׁוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: שֶׁבִקֵּשׁ לְבָנוֹת וְלֹא בָנָה, לְמַדְנּוּ, שֶׁהִיוּ ד' עַל שֵׁם הַמַּחְשָׁבָה נֶאֱמָרָה. זֶהוּ לְיֹשֵׁב פְּשׁוּטוֹ, אֲבָל מְדַרְשׁוֹ: אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ: מִכָּאן רָמַז לְתַחֲיַת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, וְכֵן בְּכֻלָּן, חוּץ מִשְׁלֹמֹה שֶׁפָּרְשׁוּהוּ: 'בִּקֵּשׁ לְבָנוֹת וְלֹא בָנָה'. וְאִין לּוֹמַר וּלְיֹשֵׁב לְשׁוֹן הַזֶּה כְּשִׁאֲרֵי דְבָרִים הַנִּכְתָּבִים בְּלְשׁוֹן עֲתִיד וְהֵן מִיָּד, כְּגוֹן: "כִּכְהָ יַעֲשֶׂה אִיּוֹב", "עַל פִּי ה' יִחַנּוּ", "וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעָנָן", לְפִי שֶׁהֵן דְּבַר הַהוּוֶה תְּמִיד, וְנוֹפֵל בּוֹ בֵּין לְשׁוֹן עֲתִיד וּבֵין לְשׁוֹן עָבֵר, אֲבָל זֶה שְׁלֹא הִיָּה אֶלָּא לְשַׁעָה, (אֵינּוּ) [אֵינִי] יְכוּל לְיֹשֵׁבוֹ בְּלְשׁוֹן הַזֶּה. כִּי נָאֶה נָאֶה, כְּתַרְגוּמוֹ. (דְּבַר אַחַר: בָּא הַכֹּפֵל לּוֹמַר שֶׁעָשָׂה דְבַר שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבָשָׁר וְדָם לַעֲשׂוֹת, כְּשֶׁהוּא נֹלְחָם בְּחִבְרוֹ וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו, מִפִּילּוֹ מִן הַסּוּס, וְכָאן: "סוּס וּרְכָבוֹ רָמָה בַיָּם", וְכֵל שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי זִוְלָתוֹ

ב עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו:

עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו:

תקפי ותושבתי דחילא יי ואמר במימריה והיה לי לפרק דין אלהי ואבני ליה מקדשא אלהא דאבהתי
ואפלה קדמוהי:

ג יהנה איש מלחמה יהנה שמו:

יהנה איש מלחמה יהנה שמו:

יי מרי נצחן קרבאי יי שמייה:

רש"י

נופל בו לשון גאות, כמו "כי גאות עשה", וכן כל השירה תמצא כפולה: "עזי וזמרת יה, ויהי לי לישועה", "ה' איש מלחמה, ה' שמו", וכן פלם. ברש"י ישן. דבר אחר: "פייגאה גאה" — על כל השירות וכל מה שאקלס בו — עוד יש בו תוספת, ולא כמדת מלך בשר ודם שמקלסין אותו ואין בו. **סום ורכבו**, שניהם קשורים זה בזה והמים מעלין אותם לרום ומורדין אותם לעמק ואינן נפרדים. **רמה**, השליך. וכן "ורמיו לגו אתון נורא", ומדרש אגדה: כתוב אחד אומר "רמה" וכתוב אחד אומר "ירה" — מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום כמו "מי ירה אכן פנתה" מלמעלה למטה: **(ב) עזי וזמרת יה**, אונקלוס תרגם: תקפי ותשבתי. עזי — כמו 'עזי' בשורוק, וזמרת — כמו 'וזמרת', ואני תמה על לשון המקרא, שאין לה כמותו בנקודתו במקרא, אלא בשלשה מקומות שהוא סמוך אצל 'וזמרת', וכל שאר מקומות נקוד שורו"ק: "ה' עזי ומעזי", "עזו אליך אשמרה", וכן כל תיבה בת שתי אותיות הנקודה מלאפוס, כשהיא מארכת באות שלישית ואין השניה בשו"א בחטף, הראשונה נקודה בשורו"ק, כגון: עז — עזי, רק — רקי, חק — חקי, על — (עלי) 'עלו', 'סור עלו', 'כל' 'כלו' — 'ושלישים על כלו'. ואלו השלשה: עזי וזמרת של כאן, ושל ישעיה ושל תהלים נקודים בקמ"ץ חטף. ועוד, אין באחד מהם כתוב 'וזמרת', אלא 'וזמרת', וכלם סמוך להם 'ויהי לי לישועה'. לכך אני אומר לישב לשון המקרא: שאין 'עזי' כמו 'עזי' ולא 'וזמרת' כמו 'וזמרת', אלא 'עזי' שם דבר הוא, כמו "הישבי בשמים", "שכני בחגוי הסלע", "שכני סנה", וזהו השבח: "עזי וזמרת יה", הוא היה לי לישועה. וזמרת — דבוק הוא לתיבת (ה) ["יה"] כמו: "לעזרת ה'", "בעברת ה'", "על דברת בני האדם". ולשון 'וזמרת', לשון "לא תזמר", 'זמיר עריצים' לשון כסוח וכריתה. עזו ונקמתו של אלהינו היה לנו לישועה. ואל תתמה על לשון 'ויהי' שלא נאמר 'היה', שיש לנו כמה מקראות מדברים בלשון זה, וזה דגמתו: "את קירות הבית סביב להיכל ולדביר ויעש צלעות סביב", היה לו לומר: 'עשה צלעות סביב', וכן 'ובני ישראל הישבים בערי יהודה וימלך עליהם רחבעם', היה לו לומר: 'מלך עליהם רחבעם', 'מבלתי יכלת ה' וגו' וישחטם", היה לו לומר: 'ישחטם', 'והאנשים אשר שלח משה וגו' וימתו', 'מתו' היה לו לומר, 'ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב', היה לו לומר 'עזב'. **זה אלי**, בכבודו נגלה עליהם, והיו מראין אותו באצבע: ראתה שפחה על הים, מה שלא ראו נביאים. **ואנוהו**, אונקלוס תרגם לשון 'נהו' — 'נהו שאנן', "לנהו-צאן". דבר אחר: ואנוהו — לשון 'נוי', אספר נוי ושבחו לבאי עולם, כגון: "מה דודך מדוד", "דודי צח ואדום", וכל הענין. **אלהי אבי**, הוא זה, וארוממנהו. **אלהי אבי**, לא אני תחלת הקדשה, אלא מחזקת ועומדת לי הקדשה ואלהותו עלי מימי אבותי:

(ג) ה' איש מלחמה, בעל מלחמות כמו 'איש נעמי' וכל 'איש' ו'אישך' מתרגמין 'בעל', וכן 'וחזקת והיית לאיש', לגבור. ה' שמו, מלחמותיו — לא בכלי זין, אלא בשמו הוא נלחם, כמו שאמר דוד: 'ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות'.

ד מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וַחִילוֹ יִרְהַבֵּם וּמִבְּחַר שְׁלֹשֵׁי מִבְּעוֹ בְּיָמֵי-סוּף:
 מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וַחִילוֹ יִרְהַבֵּם וּמִבְּחַר שְׁלֹשֵׁי מִבְּעוֹ בְּיָמֵי-סוּף:
 רַתְּפֵי פְרָעָה וּמִשִּׁירֵיתֶיהָ שְׂדֵי בִימָא וּשְׂפַר גְּבוּרֵיהּ אִטְבְּעוּ בִימָא דְסוּף:

ה תְּהִלַּת יְכַסִּימוּ יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלַת כְּמוֹ-אֶבֶן:

תְּהִלַּת יְכַסִּימוּ יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלַת כְּמוֹ-אֶבֶן:

תְּהוֹמִיָא חֲפוּ עֲלֵיהוֹן נַחְתּוּ לְעוֹמִיקָא כְּאֶבֶן:

ו יְמִינְךָ יְהוֹה נְאֻדְרֵי בְּכַח יְמִינְךָ יְהוֹה תִּרְעֵץ אוֹיֵב:

יְמִינְךָ יְהוֹה נְאֻדְרֵי בְּכַח יְמִינְךָ יְהוֹה תִּרְעֵץ אוֹיֵב:

יְמִינְךָ יְיָ אֲדִיר בַּחֲלָא יְמִינְךָ יְיָ תְּבָרַת סְנָאָה:

רש"י

דָּבָר אַחֵר: "ה' שָׁמוּ", אַף בְּשִׁעָה שֶׁהוּא נִלְחָם וְנוֹקֵם מְאוֹיְבָיו, אוֹחֲזוּ הוּא בְּמִדְתּוֹ לְרַחֵם עַל בְּרוּאָיו וְלִזְוֹן אֶת כָּל בָּאֵי עוֹלָם, וְלֹא כְּמִדַּת מַלְכֵי אֲדָמָה: כִּשְׁהוּא עוֹסֵק בְּמִלְחָמָה פּוֹנֶה עֲצָמוֹ מִכָּל עֲסָקָיו וְאֵין בּוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת זֶה וְזֶה:

(ד) **יְרַה בַּיָּמִים**, 'שְׂדֵי בִימָא' — 'שְׂדֵי' לְשׁוֹן יְרֵיָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אוֹ-יְרֵיָה יִרְה", תְּרַגּוּם אוֹנְקְלוֹס: 'אוֹ אֶשְׁתַּדָּאָה אִישְׁתַּדִּי, וְהִתְיָוִי מִשְׁמַשְׁתָּ בְּאֵלוֹ בְּמָקוֹם הַתְּפַעֵל. וּמִבְּחַר, שֵׁם דְּבָר כְּמוֹ: מִרְכַּב, מִשְׁכָּב, "מִקְרָא קִדְשִׁי". מִבְּעוּ, אֵין טְבִיעָה אֶלָּא בְּמָקוֹם טִיט, כְּמוֹ: "טְבִיעָתִי בֵּין מִצּוֹלָה", "וְיִטְבַּע יְרִמְיָהוּ בְּטִיט", מְלַמֵּד שֶׁנַּעֲשָׂה הֵיטָט לְגַמֵּל לָהֶם כְּמִדְתָּם, שֶׁשֶׁעָבְדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בַּחֲמָר וּבִלְבָנִים:

(ה) **יְכַסִּימוּ**, כְּמוֹ 'יְכַסּוּם' וְהִי"ד הָאֲמִצְעִית יִתְרָה בּוֹ. וְדַרְךְ הַמִּקְרָאוֹת בְּכָף, כְּמוֹ: "וּבִקְרָךְ וְצֹאנְךָ יִרְבִּינָ", "יִרְוִינָ מִדְּשָׁן בֵּיתְךָ", וְהִי"ד רֵאשׁוֹנָה שֶׁמִּשְׁמַעָה לְשׁוֹן עֲתִיד, כָּף פְּרָשָׁהוּ: "טְבַעוּ בַיָּמִים סוּף", כְּדִי שִׁיחֲזְרוּ הַיָּמִים וְיַכְסּוּ אוֹתָן. יְכַסִּימוּ אֵין דּוּמָה לוֹ בְּמִקְרָא בְּנִקּוּדָתוֹ, וְדַרְכּוֹ לְהִיּוֹת בְּנִקּוּדָתוֹ 'יְכַסִּימוּ' בְּמִלָּאפוֹס. **כְּמוֹ אֶבֶן**, וּבְמָקוֹם אַחֵר: "צָלְלוּ כְּעוֹפְרֶת" (פסוק), וּבְמָקוֹם אַחֵר: "יֵאֱכָלְמוּ כְּשִׁ" (פסוק ד). הַרְשָׁעִים כְּשִׁ הוֹלְכִים וּמִטְרַפִּין עוֹלִין וְיִוֹרְדִין, בִּינּוֹנִים כְּאֶבֶן וְהַפְּשָׁרִים כְּעוֹפְרֶת שֶׁנַּחְזוּ מִיָּד:

(ו) **יְמִינְךָ, יְמִינְךָ**, שְׁתֵּי פְעָמִים — כְּשִׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם הַשְּׂמָאל נַעֲשִׂית יְמִין, "יְמִינְךָ ה' נְאֻדְרֵי בְּכַח" — לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל וְ"יְמִינְךָ" הַשְּׂנִית — "תִּרְעֵץ אוֹיֵב". וְלִי נִרְאָה: אוֹתָהּ יְמִין עֲצָמָה "תִּרְעֵץ אוֹיֵב", מֵה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאָדָם לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי מְלָאכּוֹת בְּיַד אַחַת. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "יְמִינְךָ" הַנְּאֻדְרַת בְּכַח, מֵה מְלָאכְתָּהּ, "יְמִינְךָ" הִיא "תִּרְעֵץ אוֹיֵב". וְכַמָּה מִקְרָאוֹת דְּגָמְתוּ: "כִּי הִנֵּה אִיְבֶיךָ ה', כִּי הִנֵּה אִיְבֶיךָ יֵאָבְדוּ", "עַד-מָתִי רְשָׁעִים, ה', עַד-מָתִי רְשָׁעִים יַעֲלוּ", "נִשְׂאוּ נְהָרוֹת, ה', נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם", "לֹא לָנוּ, ה', לֹא לָנוּ", "אֲעַנְנָהּ, נֹאסֶ-הָ", "אֲעַנְנָה אֶת-הַשָּׁמַיִם", "אֲנֹכִי לֵה", אֲנֹכִי אֲשִׁירָה", "לֹא-לִי ה' שִׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם", "עוֹרִי, דְּבוֹרָה, עוֹרִי, עוֹרִי, דְּבַר־שִׁיר", "תִּרְמָסְנָה רְגְלִי, רְגְלִי עֲנִי", וְנִתַּן אֲרָצָם נַחֲלָה, נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ. **נְאֻדְרֵי**, הִי"ד יִתְרָה, כְּמוֹ: "רַבְּתֵי עִם", "שְׂרָתִי בְּמַדִּינוֹת", "גְּנַבְתִּי יוֹם". **תִּרְעֵץ אוֹיֵב**, תְּמִיד הִיא רוּעֲצַת וּמִשְׁבַּרַת הָאוֹיֵב. וְדוּמָה לוֹ "וַיִּרְעֲצוּ וַיִּרְצְצוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בְּשׁוֹפְטִים (ע). דְּבָר אַחֵר: יְמִינְךָ הַנְּאֻדְרַת בְּכַח הִיא מִשְׁבַּרַת וּמִלְקָה אוֹיֵב:

ז וּבָרַב גְּאוּנֵה תִּהְרַם קַמֵּיךָ תִּשְׁלַח חֲרַנְךָ יֹאכְלֵמוּ בַּקֵּשׁ:

וּבָרַב גְּאוּנֵה תִּהְרַם קַמֵּיךָ תִּשְׁלַח חֲרַנְךָ יֹאכְלֵמוּ בַּקֵּשׁ:

וּבִסְגִי תִקְפֹּךְ תִּבְרַתְנוּן לְדַקְמוּ עַל עֲמֹךָ שְׁלַחַת רֹוּגְנֵךָ שִׁיִּצְנוּן פְּנוּרָא לְקִשָּׂא:

ח וּבְרוּחַ אַפִּיךָ נַעֲרָמוּ מִיּוֹם נִצְבּוּ כְּמוֹ-נֵד גְּזוּלִים קִפְאוּ תִּהְמַת בְּלִבָּיִם:

וּבְרוּחַ אַפִּיךָ נַעֲרָמוּ מִיּוֹם נִצְבּוּ כְּמוֹ-נֵד גְּזוּלִים קִפְאוּ תִּהְמַת בְּלִבָּיִם:

וּבְמִימַר פּוּמְךָ חִכִּימוּ מִיָּא קָמוּ כְּשׁוֹר אֲזוּלְיָא קָפוּ תִּהוּמִין בְּלִבָּא דִּימָא:

ט אָמַר אוֹיֵב אַרְדָּה אֲשִׁיג אַחֲלַק שְׁלָל תַּמְלָאמוּ נַפְשֵׁי אַרְיֵק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יְדִי:

אָמַר אוֹיֵב אַרְדָּה אֲשִׁיג אַחֲלַק שְׁלָל תַּמְלָאמוּ נַפְשֵׁי אַרְיֵק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יְדִי:

דִּהוּה אָמַר סְנָאָה אַרְדוּף אַדְבַּק אַפְלַג בִּזְתָּא תִּשְׁבַּע מְנַהוֹן נַפְשֵׁי אֲשִׁלוּף חֲרָבִי תִּשִׁיִּצְנוּן יְדִי:

רש"י

(ז) וּבָרַב גְּאוּנֵה, זאת היד בלבד רועצת האויב, כשהוא מרומם בראב גאונו, אז יהרס קמיו. ואם בראב גאונו לבד אויביו גהרסים, קל וחמר כששלח בם חרון אף, 'לאכלמו'. תהרם, תמיד אתה הורס קמיה, הקמים נגדך. ומי הם הקמים כנגדו, אלו הקמים על ישראל, וכן הוא אומר: "פי הנה אויבך יתמיון" ומה היא ההמיה, 'על עמך יערימו סוד', ועל זה קורא אותם אויביו של מקום:

(ח) וּבְרוּחַ אַפִּיךָ, היוצא משני נחירים של אף. דבר הכתוב, כביכול, בשכינה דגמת מלך בשר ודם, כדי להשמיע און הבריות כפי ההנה, שיוכלו להבין דבר: כשאדם כועס יוצא רוח מנחיריו, וכן: "עלה עשן באפו", וכן "ומרוח אפו יכלו", וזהו שאמר "למען שמי אריף אפי", כשזעפו נחה, נשימתו ארכה, וכשהוא כועס, נשימתו קצרה. "ותהלתי אחטם לך", ולמען תהלתי אשים חטם באפי לסתם נחירי בפני האף והרוח שלא יצאו, "לך" — בשבילך, "אחטם" — כמו "נאקה בחטם", במסכת שבת, כך נראה בעיני. וכל 'אף' ו'חרון' שבמקרא אני אומר כן: "חרה אף", כמו: "ועצמי חרה מני-חרכ", לשון שרפה ומוקד, שהנחירים מתחממים ונחרים בעת הקצף ו'חרון' מגזרת חרה, כמו רצון מגזרת רצה, וכן חמה, לשון חמימות, על כן הוא אומר: "וחמתו בערה בו", ובנוח החמה אומר: נתקרה דעתו. נערמו מים, אונקלוס תרגם לשון ערמימות. ולשון צחות המקרא, כמו ערמת חטים ו'נצבו כמו-נד' יוכיח. [וברוח אפיך] נערמו מים, ממוקד רוח שיצא מאפך יכשו המים, והם נעשו כמין גלים וכריות של ערמה שהם גבוהים. כמו נה, כתרגומו: 'כשור' — כחומה. נה, לשון צבור וכנוס, כמו 'נד קציר ביום נחלה', "כנס כנד" לא כתב 'כונס כנאד', אלא "כנד", ואלו היה "כנד" כמו 'כנאד' ו'כונס' לשון הכנסה, היה לו לכתב 'מכנס כנאד מי הים', אלא כונס לשון אוסף וצובר הוא, וכן: "קמו נד אחד", ו'נעמדו נד אחד', ואין לשון קימה ועמידה כנאדות אלא בחומות וצבורים, ולא מצינו נאד נקוד אלא במלאפו", כמו "שימה דמעתי כנאדך", "את נאוד החלב". קפאו, כמו "וכגבנה תקפיאני" — שהקשו ונעשו כפאבנים, והמים זורקים על האבן בכח ונלחמים בם בכל מיני קשי. בלבבים, בחזק הים, ודרך המקראות לדרך כן: "עד-לב השמים", "בלב האלה", לשון עקרו ותקפו של דבר:

(ט) אָמַר אוֹיֵב, לעמו — כשפתם בדברים, ארדף ואשיגם ואחלק שלל עם שרי ועבדי. תמלאמו, תמלא מהם. נפשי, רוחי ורצוני. ואל תתמה על תיבה המדברת בשתים, תמלאמו — תמלא מהם. יש הרבה פלשון הזה: "כי ארץ הנגב נתתני", כמו 'נתת לי', 'ולא יכלו דברו לשלם', כמו 'דבר עמו', 'בני יצאני', כמו 'יצאו ממני', 'מספר צעדי אגידנו',

י נשפת ברוחך בסמו ים צללו בעופרת במים אדירים:
נשפת ברוחך בסמו ים צללו בעופרת במים אדירים:
אמרת במימך חפא עליהון ימא אשתקעו כאברא במין תקיפין:

יא מי־כמכה באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה־פלא:
מי־כמכה באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה־פלא:
לית בר מנף דאת הוא אלהא יי לית בר מנף אלהא את אדיר בקודשא דחל תשבחן עבד פרישן:

יב נטית ימינך תבלעמו ארין:
נטית ימינך תבלעמו ארין:
ארמת ימינך בלעתנן ארעא:

יג נחית בחסדך עם־נו גאלת גתלת בעונה אל־גוה קדשך:
נחית בחסדך עם־נו גאלת גתלת בעונה אל־גוה קדשך:
דברהי בטבותך עמא דנן דפרקתא סוכרהי בתקפך לדירא דקדשך:

רשי

כמו 'אגיד לו', אף כאן תמלאמו תמלא נפשי מהם. אריק חרבי, 'אשלה', ועל שם שהוא מריק את התער בשליפתו ונשא ריק, נופל בו לשון הרקה, כמו "מריקים שקיהם", "וכליו יריקו". ואל תאמר אין לשון ריקות נופל על היוצא, אלא על התיק ועל השק ועל הכלי שיצא ממנה, אבל לא על החרב ועל היין, ולדחק ולפרש "אריק חרבי" כלשון "וירק את חניכיו", 'אודין בחרבי', מצינו הלשון מוסב אף על היוצא: "שמן תורק", "ולא־הורק מפלי אל פלי", 'לא הורק הפלי' אין כתיב כאן, אלא 'לא הורק היין מפלי אל פלי', מצינו הלשון מוסב על היין, וכן 'והריקו חרבותם על־יפי חכמתך' דחירם. תורישמו, לשון 'רישות ודלות' — כמו "מוריש ומעשיר":

(י) נשפת, לשון הפחה וכן "וגם נשף בהם". צללו, 'שקעו' 'עמקו' לשון 'מצולה'. בעופרת, 'אבר', פלו"ם בלע"ז:

(יא) באלם, בחזקים, כמו "ואת אילי הארץ לקח", "אילותי לעזרתי חושה". נורא תהלת, יראוי מלהגיד תהלותו פן ימעטו, כמו שכתוב: "לך דמיה תהלה":

(יב) נטית ימינך, כשהקדוש ברוך הוא נוטה ידו, הרשעים כלים ונופלים, לפי שהפל נתון בינו, ונופלים בהטיתה. וכן הוא אומר: "וה' יטה ידו וכשל עזר ונפל עזר". משל לכלי זכוכית הנתונים בידי אדם: מטה ידו מעט והן נופלים ומשתברין. תבלעמו ארין, מפאן שזכו לקבורה בשכר שאמרו: "ה' הצדיק":

(יג) גתלת, לשון 'מנהל', ואונקלוס תרגם לשון 'נושא וסובל'. ולא דקדק לפרש אחר לשון העברית:

יד שִׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אֲחֹז יִשְׁבִּי פְּלִשְׁתָּ:

שִׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אֲחֹז יִשְׁבִּי פְּלִשְׁתָּ:

שִׁמְעוּ עַמִּמְיָא וְזַעוּ דִּחְלָא אַחְדָּתְנֹן דִּהוּ יִתְבִּין בְּפִלְשֵׁת:

טו אַז נִבְהַלּוּ אַלּוּפֵי אֲדוּם אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחֹזְמוּ רַעַד נִמְגּוּ כֹל יִשְׁבִּי כְּנָעַן:

אַז נִבְהַלּוּ אַלּוּפֵי אֲדוּם אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחֹזְמוּ רַעַד נִמְגּוּ כֹל יִשְׁבִּי כְּנָעַן:

כְּכֵן אֲתַבְּהִילוּ רַבְרָבֵי אֲדוּם תְּקִיפֵי מוֹאָב אַחְדָּתְנֹן רְתִיתָא אֲתַבְּרוּ כֹל דִּהוּ יִתְבִּין בְּכְנָעַן:

טז תִּפְּלַ עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ וּפְחַד בְּגִדְלָא זְרוּעָהּ יִדְמוּ כְּאַבְנֵי עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ יִתְבִּין כְּנִיתָ:

תִּפְּלַ עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ וּפְחַד בְּגִדְלָא זְרוּעָהּ יִדְמוּ כְּאַבְנֵי עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ יִתְבִּין כְּנִיתָ:

תִּפְּלַ עֲלֵיהוֹן אֵימָתָא וְדִחְלָתָא בְּסִגֵּי תְקִפָּהּ יִשְׁתַּקֹּן כְּאַבְנָא עַד דִּיעֲבַר עִמָּךְ יִי ית אַרְנוֹנָא עַד דִּיעֲבַר עִמָּךְ דִּן דִּי פְּרָקְתָּא ית יִרְדְּנָא:

יז תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּתַר נַחְלָתְךָ מְכוֹן לְשַׁבְּתְךָ פְּעֻלַת יְהוָה מִקִּדְּשׁ אֲדָנִי כּוֹנְנֵי יְדִידָהּ:

תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּתַר נַחְלָתְךָ מְכוֹן לְשַׁבְּתְךָ פְּעֻלַת יְהוָה מִקִּדְּשׁ אֲדָנִי כּוֹנְנֵי יְדִידָהּ:

תַּעֲלִנֹן וְתִשְׂרֹנֹן בְּטוֹרָא דְאַחְסִנְתָּךְ אַתְרַּ מְתַקֵּן לְבֵית שְׁכֵנְתָּךְ אַתְקִנְתָּא יִי מִקִּדְּשׁא יִי אַתְקִנְוֵהי יְדִידָהּ:

~~~~~ רש"י ~~~~~

(יד) יִרְגְּזוּן, מִתְרַגְּזִין. יִשְׁבִּי פְּלִשְׁתָּ, מִפְּנֵי שֶׁהֲרֹגוּ אֶת בְּנֵי אֶפְרַיִם שֶׁמְהַרּוּ אֶת הַקֶּץ וַיִּצְאוּ בַחֲזָקָה כְּמִפְּרֹשׁ בְּדַבְרֵי הַיָּמִים "וְהֲרֹגוּם אֲנָשֵׁי גֵת":

(טו) אַלּוּפֵי אֲדוּם אֵילֵי מוֹאָב, וְהֵלֵא לֹא הָיָה לָהֶם לִירֵא כְּלוּם שֶׁהָיָה לֹא עֲלֵיהֶם הוֹלְכִים, אֲלָא מִפְּנֵי אָנִינּוּת, שֶׁהָיוּ מִתְאֹנְנִים וּמִצְטַעְרִים עַל כְּבוֹדֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. נִמְגּוּ, 'נִמְסוּ' — כְּמוֹ "בְּרַב־יָבִים תִּמְגַּנְנָהּ". אָמְרוּ: 'עֲלִינוּ הֵם בָּאִים לְכַלּוֹתֵנוּ וְלִירֹשׁ אֶת אֶרְצֵנוּ':

(טז) תִּפְּלַ עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ, עַל הַרְחֻקִים. וּפְחַד, עַל הַקְּרוֹבִים, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי שִׁמְעֵנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹכִישׁ וְגו'". עַד יַעֲבֹר, עַד יַעֲבֹר, כְּתַרְגוּמוֹ. כְּנִיתָ, חֲבִבְתָּ מִשָּׂאֵר אַמּוֹת כַּחֲפֵץ הַקְּנוּי בְּדַמִּים יְקָרִים שֶׁחִיב עַל הָאָדָם:

(יז) תִּבְאֵמוּ, נִתְנַבֵּא מִשֶּׁהָ שְׁלֵא יִכְנַס לְאֶרֶץ, לְכַף לֹא נֶאֱמַר 'תִּבְיָאֵנוּ'. מְכוֹן לְשַׁבְּתְךָ, מִקִּדְּשׁ שֶׁל מִטָּה מְכוֹן כְּנֶגֶד כְּסֵא שֶׁל מַעֲלָה אֲשֶׁר פְּעֻלַת. מִקִּדְּשׁ, הַטַּעַם עָלָיו זְקַף גְּדוּל, לְהַפְרִידוֹ מִתְּכַת הַשֵּׁם שֶׁלְאַחֲרָיו, הַמִּקִּדְּשׁ אֲשֶׁר "כוֹנְנֵי יְדִידָהּ", ה'. חִיבֵי בֵית הַמִּקִּדְּשׁ, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּיַד אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ", וּמִקִּדְּשׁ בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, וְאֵימָתִי בְּנֵה בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, בְּזִמְן שִׁי' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד" — לְעֵתִיד לְבֵא שְׁכָל הַמְּלוּכָה שְׁלוֹ [לְעוֹלָם]:

יח יהנה | ימלך לעלם ועד:

יהנה | ימלך לעלם ועד:

י מלכותיה קאם ולעלמי עלמיא:

יט כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יהנה עליהם אתמי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים:

כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יהנה עליהם אתמי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים:

ארי עלו סוסות פרעה ברתפוהי ובפרשוהי בימא ואתיב יי עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא: פ

כ ותקח מרים הנביאה אחות אהרן אתהתף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפיה ובמחלת:

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן אתהתף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפיה ובמחלת:

ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרן ית תפא בידה ונפקו כל נשיא בתרהא בתפין ובחנגין:

כא ותען להם מרים שירו ליהנה כייגאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

ותען להם מרים שירו ליהנה כייגאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

ומעניא להון מרים שבחו ואודו קדם יי ארי אתגאי על גותניא וגאותא דיליה היא סוסיא ורכביה רמא בימא: ס

רשיי

(יח) (לעולם) ועד, לשון עולמית הוא, והני"ו בו יסוד, לפיכך, היא פתוחה, אבל "ואנכי היודע ועד" שהני"ו בו שמוש, קמוצה היא:

(יט) כי בא סוס פרעה, כאשר בא סוס פרעה — ותקח מרים וגו':

(כ) (ותקח) מרים הנביאה, היכן נתנבאה, כשהיתה אחות אהרן, קדם שנולד משה אמרה: 'עתידה אמי שתלד בן וכו', כדאיתא בסוטה. דבר אחר: "אחות אהרן" — לפי שמסר נפשו עליה כשנצטרעה, נקראת על שמו. את התף, כלי של מיני זמר. בתפיה ובמחלת, מבטחות היו צדקניות שבדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים, והוציאו תפים ממצרים:

(כא) ותען להם מרים, משה אמר שירה לאנשים: הוא אמר והם ענין אחריו, ומרים אמרה שירה לנשים:

כב ויפֿע מִשֶׁה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּם־סוּף וַיֵּצֵאוּ אֶל־מִדְבַּר־שׁוּר וַיִּלְכוּ שְׁלֹשַׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר
וְלֹא־מָצְאוּ מַיִם:

וַיִּפֶּע מִשֶׁה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּם־סוּף וַיֵּצֵאוּ אֶל־מִדְבַּר־שׁוּר וַיִּלְכוּ שְׁלֹשַׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא־מָצְאוּ מַיִם:
וַאֲטִיל מִשֶׁה יֵת יִשְׂרָאֵל מִיַּמָּא דְסוּף וַנִּפְקוּ לְמִדְבָּרָא דְחַגְרָא וַאֲזָלוּ תְלַתָּא יוֹמִין בַּמִּדְבָּרָא וְלֹא אֲשַׁכְחוּ
מַיָּא:

כג וַיִּבְאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מַיִם מִמֶּרְהָ כִּי מָרִים הֵם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמָהּ מֶרְהָ:
וַיִּבְאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מַיִם מִמֶּרְהָ כִּי מָרִים הֵם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמָהּ מֶרְהָ:
וַאֲתוּ לְמֶרְהָ וְלֹא יָכִילוּ לְמַשְׁתֵּי מַיָּא מִמֶּרְהָ אַרְי מְרִירִין אַנּוּן עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מֶרְהָ:

כד וַיִּלְנוּ הָעָם עַל־מִשֶׁה לֵּאמֹר מַה־נִּשְׁתָּה:

וַיִּלְנוּ הָעָם עַל־מִשֶׁה לֵּאמֹר מַה־נִּשְׁתָּה:

וַאֲתַרְעַמוּ עִמָּא עַל מִשֶׁה לְמִימַר מָא נִשְׁתִּי:

כה וַיִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּזְרְהוּ וַיִּזְרְהוּ עֵץ וַיִּשְׁלַף אֶל־הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שָׁם שָׁם לֹו חֶק
וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ:

וַיִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּזְרְהוּ וַיִּזְרְהוּ עֵץ וַיִּשְׁלַף אֶל־הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שָׁם שָׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ:
וַצְּלִי קָדָם יְיָ וְאַלְפִיָּה יְיָ אֶעֱא וְרַמָּא לְמַיָּא וּבִסִּימוּ מַיָּא תַּמָּן גָּזַר לִיָּה קָדָם וְדִין וְתַמָּן נִסְיָהּ:

רש"י

(כב) וַיִּפֶּע מִשֶׁה, הִסִּיעַן בְּעַל כְּרָחַם, שְׁעִטְרוּ מְצָרִים אֶת סוּסֵיהֶם בְּתַכְשִׁיטֵי זָהָב וְכֶסֶף וְאַבְנִים טוֹבוֹת וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹצְאִין
אוֹתָם בַּיָּם, וּגְדוּלָּה הִיְתָה בַּזֵּת הַיָּם מְבַזֵּת מְצָרִים, שְׁנֵאמַר: "תוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף", לְפִיכֹף הִצְרִיף לְהִסִּיעַן
בְּעַל כְּרָחַם:

(כג) וַיִּבְאוּ מִרְתָּה, כְּמוֹ לְמֶרְהָ, הִ"א בְּסוּף תִּיבָה בְּמָקוֹם לְמַ"ד בְּתַחֲלָתָהּ וְהִתִּי"ו הִיא בְּמָקוֹם הִ"א הַנִּשְׁרָשֶׁת בְּתִיבַת מֶרְהָ,
וּבְסִמְכָתָהּ כְּשֶׁהִיא נִדְבָקֶת לְהִ"א שֶׁהוּא מוֹסִיף בְּמָקוֹם הַלְמַ"ד, תַּהֲפֹף הִה"א שֶׁל שָׂרֵשׁ לְתִי"ו, וְכֵן כָּל הִ"א שֶׁהִיא שָׂרֵשׁ
בְּתִיבָה תַתְּהַפֵּף לְתִי"ו בְּסִמְכָתָהּ, כְּמוֹ "חֲמָה אֵין לִי", וְחֲמָתוֹ בְּעֶרְהָ בּו". הָרִי הִ"א שֶׁל שָׂרֵשׁ נִהַפְּכַת לְתִי"ו מִפְּנֵי שְׁנִסְמַכַת
אֶל הָיִ"ו הַנוֹסֶפֶת וְכֵן "עֲבָד וְאַמָּה", "הִנֵּה אֲמַתִּי בְלֶהָה", "לְנַפֵּשׁ חַיָּה", "וְזִהְמַתּוּ חַיָּתוֹ לְחָם", "בֵּין הָרְמָה", וְיִתְשַׁבְּתוּ
הָרְמָתָה:

(כד) וַיִּלְנוּ, לְשׁוֹן נִפְעַל הוּא, וְכֵן הַתְּרַגּוּם לְשׁוֹן נִפְעַל הוּא: וַאֲתַרְעַמוּ, כֵּן דְרָךְ לְשׁוֹן תְּלוּנָה לְהִסָּב הַדְּבוּר אֶל הָאָדָם:
מִתְלוּנָן, מִתְרוּעַם, וְלֹא אָמַר: לוּנָן, רוּעַם, וְכֵן יֹאמַר הַלּוּעֵז: דְּקוּמְפְּלִינֵשׁ"ט ש"י מוּסָב הַדְּבוּר אֵלָיו בְּאֲמָרוֹ ש"י:

(כה) שָׁם שָׁם לֹו, בְּמֶרְהָ נִתֵּן לָהֶם מִקְצַת פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה שִׁיתְעַסְקוּ בָהֶם — שְׁבַת וּפְרָה אֲדָמָה וְדִינִין. וְשָׁם נִסְהוּ, לְעָם,
וְרָאָה קָשִׁי עֲרַפָּן שְׁלֹא נִמְלְכוּ בְּמִשֶׁה בְּלִשׁוֹן יָפָה: 'בְּקִשׁ עֲלִינוּ רַחֲמִים שְׁיִהְיֶה לָנוּ מַיִם לְשִׁתּוֹת', אֲלֵא נִתְלוּנָנוּ:

כּו וַיֹּאמֶר אֱם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל אֲיֹהֵהוּ וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ בְּלִחְקָיו בְּלִחְמַחֲלָה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא־אֲשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רַפְּאֵךְ:
וַיֹּאמֶר אֱם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל אֲיֹהֵהוּ וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ בְּלִחְקָיו בְּלִחְמַחֲלָה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא־אֲשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רַפְּאֵךְ:
וַאֲמַר אִם קִבַּלְתָּ תִּקְבַּל לְמִימָרָא דַּיְיָ אֱלֹהֶיךָ וּדְכַשֵּׁר קַדְמוּהִי תַעֲבֹד וְתִצִּית לְפָקוּדוּהִי וְתִטַּר כָּל קִימוּהִי כָּל מַרְעִין דִּי שְׁוִיתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשׁוּנוּן עֲלֶיךָ אַרִי אֲנֵא יֵי אַסְףְּ: ם חמישי

רש"י

(כו) אֱם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע, זו קבלה שיקבלו עליהם. תַּעֲשֶׂה, הוא עֲשֶׂה. וְהֶאֱזַנְתָּ, תִּטֵּה אָזְנִים לְדַקְדַּק בָּהֶם. בְּלִחְקָיו, דְּבָרִים שְׁאִינָן אֶלָּא גְזֵרַת מֶלֶךְ בְּלֹא שׁוּם טַעַם, וַיִּצַּר הָרַע מִקְנִיטָר עֲלֵיהֶם: מָה אִסּוּר בְּאֵלוֹ, לְמָה נֶאֱסָרוּ, כְּגוֹן: לְבִישַׁת כְּלָאִים, וְאֲכִילַת חֲזִיר, וּפְרָה אֲדָמָה וְכִיּוּצָא בָּהֶם. לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ, וְאִם אֲשִׁים הָרִי הִיא כְּלֹא הוֹשְׁמָה "כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ", זֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ, וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ: "כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ", מִלְּמַדְךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת לְמַעַן תִּנְצַל מֵהֶם, כְּרוּפָא הַזֶּה הָאוֹמֵר לְאָדָם: אֵל תֹּאכַל זֶה פֶּן יִבְיָאָךְ לִידֵי חֲלִי זֶה (אֵל תֹּאכַל דְּבָרִים שְׁמַחֲזִירִים אוֹתְךָ לִידֵי חֲלִי, וְזֶהוּ אֲזוּן מִצְוֹת). וְכֵן הוּא אוֹמֵר "רַפְּאוּת תְּהִי לְשָׂרְךָ":